På malkekvægbedrifterne skal kravet om en sengebås pr. ko tilgodese, at køerne prioriterer deres liggetid meget højt. Foto: Colourbox.

af HANNE LERCHE VOOGD, kvægdyrlæge, master i vurdering af husdyrvelfærd,
Kvægdyrlæger Midt, medlem af Dyrlæger & Ko

Forskelligt syn på dyrevelfærd

Hvad er god dyrevelfærd? Og kan man egentlig vurdere det?

Svaret på spørgsmålet, om man kan vurdere dyrevelfærd, er: Ja, det kan man godt. Udover de basale behov for foder og vand er der lavet mange undersøgelser om dyrenes adfærdsmæssige behov, og hvilke behov der er højt prioriteret.

På malkekvægbedrifterne skal kravet om en sengebås pr. ko for eksempel tilgodese, at køer prioriterer deres liggetid meget højt.

Blandt ungdyrene er kravet om, at kalve kan se og røre hinanden og kalve i fællesgrupper et andet eksempel på, at man tilgodeser dyrenes behov. Socialisering af kalve i en tidlig alder giver nemlig mindre frygtsomme dyr, der har bedre sociale færdigheder.

Dyrevelfærd historisk set

Historisk indledes lovgivning om hold af dyr med den første dyreværnslov i 1916. I de næste 50 år arbejdes der hovedsageligt med at sikre dyrenes basale behov - det vil sige foder, vand, opstaldning - og beskytte dem mod mishandling.

I takt med en omfattende industrialisering af landbruget efter 2. verdenskrig stiger interessen for, om dyrene nu også rent faktisk har mulighed for at udøve naturlig adfærd og får opfyldt deres adfærdsmæssige behov i de intensive systemer.

I England udgiver Ruth Harrison i 1964 en bog "Animal Machines" om dyr i intensive produktionssystemer, og den er i høj grad med til at starte debatten og forskningen i dyrs adfærd og deres behov, som har præget de følgende 50 år.

Holdning til dyrevelfærd

I debatten om dyrevelfærd flyver det gennem luften med emner som smerte, afgræsning, sygdom, ko og kalv sammen, med mere.

Holdningen til dyrevelfærd er afhængig af, hvilket dyrevel-

færdssyn, der er bagved. Man anvender ofte en klassifikation, hvor man definerer dyrevelfærd ud fra tre forskellige holdninger, som vist i figur 1.

1. Nogle mennesker har en tilgang til dyrevelfærd, der er præget af fokus på, om dyrene har mulighed for at leve et liv, der er så naturligt som muligt, for eksempel med ko og kalv sammen, ingen afhorning og afgræsning. Forbrugeren er ofte i den gruppe.

2. I andre tilfælde lægges der vægt på dyrenes sundhed og deres produktionsresultater som tilvækst og mælkeproduktion i forbindelse med debatten om dyrevelfærd. Mange landmænd tilhører denne gruppe.

3. Endelig er der en gruppe, hvor der fokuseres meget på dyrenes følelser, altså om de udsættes for smerte og ubehag eller har mulighed for positive oplevelser for eksempel i forbindelse med leg. Lovgivningen og den offentlige kontrol tager ofte udgangspunkt i den holdning.

I realiteten er den enkeltes holdning til dyrevelfærd en blanding af de forskellige dyrevelfærdssyn. Landmænd kan for eksempel sagtens have fokus på, at deres besætning er sund og med en høj produktion, men samtidig have en holdning til, at de gerne vil have dyrene på græs eller ikke ønsker at afhorne. Ligesom mange forbrugere ønsker en høj grad af naturlighed, men synes det er ok at anvende avlsprogrammer til fremme af sundhed og produktion i besætningen.

Der vil i mange tilfælde være overlap mellem faktorer, som karakteriserer de forskellige holdninger til dyrevelfærd. Opstaldning af ko og kalv sammen har for eksempel både noget at gøre med naturlighed, men det har også noget at gøre med dyrets følelser. Et andet eksempel er sygdom, der er negativt både i forhold til sundhed og produktion men også i forhold til dyrets følelser og ubehag.

Vurdering af dyrevelfærd på bedriften

Vi ønsker i dag at kunne vurdere, hvor god dyrevelfærden er på den enkelte bedrift. I den forbindelse anvender man nogle indikatorer, der karakteriserer bedriften. Man skelner mellem:

1. Miljøbaserede indikatorer, som beskriver staldsystemet (hvilken type stald, hvor meget plads pr. dyr, adgang til udeareal)

2. Dyrebaserede indikatorer, som beskriver forhold vedrørende dyrene (sundhed, adfærd)

De dyrebaserede indikatorer inddeles igen i de indikatorer, der kræver, at man er direkte ude at vurdere dyrene for eksempel deres huld eller score for halthed (primære dyrebaserede indikatorer) og dem, man ofte kan hente i registre for eksempel data om dødelighed eller sygdomme (sekundære dyrebaserede indikatorer).

Det er meget vigtigt, at alle typer indikatorer indgår i en velfærdsvurdering for at vurdere dyrevelfærden på den enkelte bedrift, fordi managementfaktoren har meget stor betydning.

Vi kender alle eksempler på bedrifter, der ligner hinanden meget men med forskellig dyrevelfærd, og det er her, managementfaktoren spiller ind. Hvis vi kun beskæftiger os med de miljøbaserede indikatorer - som er nemme at arbejde med - kender vi kun bedriftens muligheder, men vi kender ikke noget til den faktiske dyrevelfærd. Den afsløres med de dyrebaserede indikatorer.

Velfærdsvurderingssystemer

For at kunne vurdere dyrevelfærden i en landbrugsproduktion udarbejdes i mange tilfælde et velfærdsvurderingssystem. Hvilket dyrevelfærdssyn, der ligger til grund for systemet og hvilke velfærdsindikatorer, der indgår i systemet afhænger af, hvad velfærdsvurderingen skal bruges til. Der kan være tale om:

1. Offentlig kontrol (kontrol af lovgivning)
2. Rådgivning (velfærdsbesøg, produktionsrådgivning)
3. Certificering for forbrugere (Dansk kalv, ø-mærket)

Dyrlæger & Ko har eksempelvis udviklet et velfærdsvurderingssystem til brug for rådgivningen om velfærd i besætningerne. Dyrlæger & Kos Velfærdsrapport bruges til at måle og vurdere den nuværende velfærd i besætningen og samtidig identificere, hvilke forbedringsmuligheder der er til stede.

Debatten om dyrevelfærd kan hurtigt blive meget følelsesladet, og det er vigtigt at holde fokus på, at de indikatorer, der udvælges til et velfærdsvurderingssystem, hviler på et solidt fagligt grundlag.

Der er meget forskning til rådighed, og sammen med dyreværnslovgivningen er der god mulighed for at udarbejde seriøse velfærdsvurderingssystemer til vurdering af velfærden på bedrifterne.

Figur 1
En mælkeproduktion karakteriseret ud fra tre forskellige dyrevelfærdssyn. Modificeret efter Fraser et al., 1997.

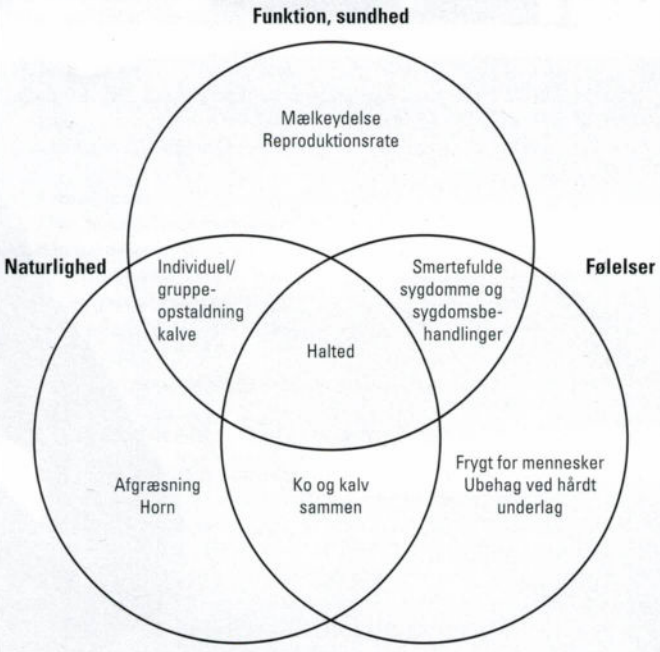

Om Dyrlæger & Ko

Dyrlæger & Ko består af 25 kvægpraksis og knap 100 professionelle kvægdyrlæger fordelt over hele landet. Dyrlægerne har deres daglige gang i godt 1.600 besætninger med sundhedsrådgivningsaftale og tilser dermed omkring 45 procent af den samlede malkekvægsbestand i Danmark.
Læs mere på www.dyrlaegerogko.dk eller på www.facebook.com/dyrlaegerogko.